

ИНГЛИЗ ТИЛИНИ ЎРГАТИШДА КОМПЕТЕНЦИЯЛАРНИНГ УЗЛУКСИЗЛИГИНИ ТАЪМИНЛАШНИНГ ДАСТЛАБКИ БОСКИЧЛАРИ

Хусейнова Дилором Ходжиқурбоновна

Шофиддинова Ситора Уктамовна

Бухоро тумани 21- мактаб инглиз тили фани уқитувчилари

Аннотация: Мазкур мақолада хорижий тилни ургатишда компетенцияларни узлуксиз таъминлаш методикаси хақида фикр юритилган.

Калит сузлар: Замоनावий, инглиз тили, компетенция, хорижий тил.

Бугунги кунда инглиз тилини ўқитишда замонавийлаштирилган ва модернизацияланган методлардан фойдаланиш давр талабидир. Бунинг натижасида тил ўргатишда бир қанча компетенцияларни шакллантириш талаб қилинган. Компетенцияларни шакллантиришга йўналтирилган таълим технологияларини яратиш, хориж методикасини бойитишга, ўқувчиларнинг коммуникатив-когнитив, лингвистик, ижтимоий-лингвистик, дискурсив, стратегик, ижтимоий-маданий, ўқув-когнитив ва маданиятлараро мулоқот компетенцияларини шакллантиришга ва ўқувчининг умумий, илмий ва касбий соҳаларда фаолият юритиш компетентлигини ривожлантиришга ҳисса қўшади. Бу эса, ўқувчини хорижий мамлакатлар маданиятини англаш ва инглиззабон мамлакатлар маданияти билан яқинлашувни таъминлайди.

Аслида хорижий тил таълимидаги компетенцияли ёндашув назарияси, лингводидактик категориялар, жумладан, таълим мақсади, мазмуни, методлари ва принципларни мужассамлаштириб, нутқ фаолияти турларини комплекс ўргатиш, тил ва маданиятнинг ўзаро боғлиқлигини назарда тутати.

Хориж таълимида ўқувчиларда компетенцияларни шакллантириш муайян натижаларга эришиш мақсадида билим, кўникма ва малакага эга бўлишни талаб қилади. Масалан, лингвистик компетенция – нутқий (гапириш, тинглаб-тушуниш, ўқиш, ёзув) ва тил компетенцияси (фонетика, лексика, грамматика)ини эгаллашдан, ижтимоий-лингвистик (нутқий) компетенция – ўқувчининг коммуникатив мақсадидан келиб чиқиб, лингвистик шаклни танлаш имконини беради, дускурсив (оғзаки ва ёзма матн) компетенция – матнларнинг лингвистик, стилистик ва таркибий қисмини билиб олишни, стратегик (компенсатор) компетенция – суҳбат жараёнида тушунмовчиликлар пайдо бўлса, такроран ва узр сўраш орқали мураккаб вазиятлардан чиқиб кета олиш қобилиятини, ижтимоий-маданий компетенция – ўзи яшаётган мамлакат маданиятини чуқур билиши орқали тили ўрганилаётган мамлакатлар маданиятини таққослай олишни, ўқувкогнитив компетенциялар эса, инглиз тили ва маданиятларни билишнинг мустақил билим олиш фаолиятидаги компетенциялар йиғиндиси бўлиб, мазкур тилни замонавий таълим технологияларидан фойдаланиш орқали ўрганишни назарда тутди.

Хорижий тил таълими тизимидаги компетенцияларни босқичма-босқич шакллантиришда қуйидаги компонентларга эътибор бериш муҳимдир:

1. Дастлаб мазкур масалага берилган илмий-назарий ёндашувларни компетенцияли фаолиятга йўналтирилган ёндашув асосида таҳлил қилиш керак. Бу муаммони юртимиз ва хорижлик олимлар тажрибасига таяниб илмий таҳлил қилиш лозим.

2. ДТСда акс этган компетенциялар асосида тузилган таълим мазмунида берилган мавзуларга оид технологияларни ҳар бир синф учун ишлаб чиқиш зарур.

3. Коммуникатив фаолиятга йўналтирилган билим, бир қанча компетенцияларни шакллантириш асосида амалга оширилиши назарда тутилган. Мазкур компетенцияларни шакллантириш жараёнини педагогика негизида яратиш мақсадга мувофиқ.

4. Маълумки, берилган билим албатта назорат қилиниши шарт. Шунинг учун компетенциялар асосида яратилган технологиялар воситасида баҳолаш (assessment) мезонларини ишлаб чиқиш ҳам муҳим. Ўқувчининг инглиз тилини ўрганиш жараёнида эгаллаган билим, малака ва кўникмалари махсус назорат қилиниши талаб қилинган.

Бу жараёнда ўқитувчи қуйидагиларни инобатга олиши керак бўлади.

- назорат қилиш – controlling;
- текшириш – to examine;
- синовдан ўтказиш – testing;
- бошқарув – management;
- таҳлил қилиш – analyzing;
- мотивация – motivation.

5. Кейс методи, ўйинли технологиялар, ролли ўйинлар (role playing), бумеранг, ақлий ҳужум, кластер, 3x4, елпиғич технологиялари 5-9 синф ўқувчиларига инглиз тилини коммуникатив ёндашув асосида ўргатишда жуда оммабоп. Ушбу технологиялар асосида ўқитувчилар учун дарс жараёнини самарали ташкил этишга оид методик тавсиялар ишлаб чиқиш лозим.

6. Инглиз тилини ўргатиш жараёнида 4 та нутқ фаолияти турлари (reading, writing, listening, speaking)ни комплекс ўргатишга йўналтирилган методларни ишлаб чиқиш керак.

Бунда асосан қуйидаги кетма-кетликка амал қилиш мақсадга мувофиқ:

- ўқиш ва ёзув фаолият турини боғлиқлигини инобатга олиш, (Reading and writing are linked to each other);
- тинглаб тушуниш ва гапириш малакаси бир бирига боғлиқлигини инобатга олиш (Listening and speaking are linked to each other).

7. Умумтаълим тизимида 5-9 синф ўқувчиларига модернизациялашган инглиз тилини ўргатиш жараёнида ДТСда берилган компетенцияларни шакллантиришга йўналтирилган моделни яратиш ва амалиётга жорий қилиш;

8. Хориж ўқитиш методикасидаги инглиз тилини ўргатиш мақсадларини инобатга олган ҳолда, Европа компетенцияларининг A1, A2(basic user) халқаро стандарти даражаси учун лингвистик (тил ва нутқий), социолингвистик ҳамда прагматик компетенцияларни шакллантириш концепциясини яратиш. Мазкур концепция натижасида инглиз тилини ўқитишга оид технологиялар ва методикани ишлаб чиқиш керак.

